

mr. sc. Goran Vojković

LUKE UNUTARNJIH VODA

Recenzenti:

prof. dr. sc. Dragan Bolanča

prof. dr. sc. Ivo Grabovac

prof. dr. sc. Ivan Romštajn

Split, 2007.

Lektor:
Kristina Kunić, prof.

Dizajn ovitka:
Morana Jugović, dipl. dizajner

Prijevod Sažetka:
Tijana Čupić, dipl. oec., sudski tumač za engleski jezik

Izdavač:
Hrvatski hidrografski institut, Split

Grafička priprema i tisak:
Reprodukcijski odjel HHI

Naklada:
500 primjeraka

*CIP-Katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Splitu*

UDK XXX

VOJKOVIĆ, Goran

*Luke unutarnjih voda / Goran Vojković ;
[prijevod sažetaka Tijana Čupić]. - Split : Hrvatski
hidrografski institut, 2007.*

*Bibliografija: XXX i uz tekst. - Summary: Maritime
domain and concession.*

ISBN XXX

ISBN XXX

HRVATSKI HIDROGRAFSKI INSTITUT
Zrinsko-Frankopanska 161, Split, Hrvatska
Tel: 021/361 840, fax: 021/347 242
www.hhi.hr

PREDGOVOR

Ova knjiga predstavlja nešto izmijenjenu i dopunjenu verziju moje doktorske disertacije obranjene početkom prosinca 2006. godine na Poslijediplomskom znanstvenom studiju Pomorsko pravo i pravo mora Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Stupanjem na snagu Zakona o lukama unutarnjih voda 1998. godine započela je izgradnja novog sustava upravljanja lukama unutarnjih voda u Republici Hrvatskoj.

Pravni aspekti upravljanja lukama unutarnjih voda su brojni i složeni: kreću se od zemljišnoknjižnih problema na lučkom području do složenog i nerazvijenog sustava koncesija, za koje ne postoji ni osnovna poslovna i pravna praksa. Postoje brojni pravni problemi koje treba na odgovarajući način rasvijetliti i analizirati te za njih predložiti poboljšanja.

Domaća pravna literatura koja se bavi pravnim aspektima luka unutarnjih voda vrlo je oskudna. Istina, imamo relativno bogatu publicističku i znanstvenu djelatnost koja se bavi vodama kao općim dobrom te vodozaštitom i vodogradnjom - ali pri tome se vrlo malo spominje plovidba unutarnjim vodama, a samim time i luke unutarnjih voda.

Kada sam 2001. godine imenovan predsjednikom Upravnog vijeća Lučke uprave Vukovar, prve lučke uprave osnovane temeljem Zakona iz 1998. godine, pojavila se potreba ustrojavanja ove važne djelatnosti praktično iz početka - bez relevantne prakse, bez postojećih uzora, bez sličnih primjera u okolnim državama. U pitanju je bio jedan težak, ali i iznimno zabvalan i zanimljiv posao, gdje sam se trudio praktična rješenja koja je trebalo donositi temeljiti na kvalitetnim pravnim osnovama, u duhu pravnog poretka Republike Hrvatske.

Novi pravni okvir, nedovoljno sistematiziranih materijala, a uz posao u Upravnom vijeću i prirodena ljubav prema rijekama i ovom specifičnom dijelu prometnog prava - sve to me navelo da kao tezu doktorskog rada uzmem upravo pravni status luka unutarnjih voda. To zanimljivo i pravno složeno područje svakako je zavrjeđivalo da se obradi na cjelovit, zaokružen i znanstven način. Pri tome mi je cilj bio da ovaj rad bude jednakovrijedan doprinos kako znanosti, tako i pravnoj praksi, pa i pomoć u izradi novih propisa.

U pitanju nije tipična, školska monografija, u ovaj rad su unijeta i mnoga moja zapažanja i saznanja iz prakse te su naglašeni problemi koji su se stvarno pojavili u upravljanju lučkim područjem. Nadam se da će takav pristup dati dodatnu živost ovoj knjizi, posebno jer je sam zakonski

okvir koji regulira unutarnju plovidbu i koncesijske režime Republike Hrvatske u sadašnjem vremenu intenzivne prilagodbe pravnoj stečevini Europske unije vrlo dinamičan i često promjenjiv.

Količina tereta koja se u Republici Hrvatskoj prevozi unutarnjim plovničkim putovima relativno je skromna. Smatram da će se političkim i gospodarskim povezivanjem Republike Hrvatske i Europske unije u budućnosti povećati prometno korištenje unutarnjih voda, a posebno Dunava koji nas kanalom Rajna-Majna-Dunav povezuje s najvećim prometno-transportnim centrima Europe.

Ne smijemo zaboraviti da su najbogatije države svijeta u velikoj mjeri oslonjene na unutarnje plovne putove - zbog brojnih prednosti koje takav način prijevoza roba pruža. Stoga je jačanje unutarnje plovidbe u Republici Hrvatskoj jedan od bitnih preduvjeta njezina gospodarskog razvoja. Nadam se da će ovaj rad barem malo pripomoći tom razvoju.

Pravna regulativa navedena u ovom radu je prema stanju na dan 15. siječnja 2007. godine.

dr. sc. Goran Vojković

SADRŽAJ

PREDGOVOR	V
SADRŽAJ	VII
POPIS UPORABLJENIH OZNAKA I KRATICA	XIII
1. UVOD	1
1.1. Općenito o lukama unutarnjih voda u Republici Hrvatskoj	1
1.2. Osnovno o pravnom statusu luka unutarnjih voda	7
1.3. Specifičnosti i prednosti unutarnje plovidbe u odnosu na druge grane prometa ..	9
1.3.1. Uvodno	9
1.3.2. Značenja pojma promet	10
1.3.3. Osnovna svojstva prometa s osvrtnom na promet unutarnjim vodama	10
1.3.4. Ekonomičnost kao bitna prednost prometa unutarnjim vodama	12
1.4. Tehničko-tehnološke karakteristike luka unutarnjih voda.....	13
2. POVIJESNI RAZVOJ PRAVNE REGULACIJE	19
2.1. Utjecaj povijesnog razvoja na sadašnje stanje.....	19
2.2. Plovidba na rijekama do donošenja prvih suvremenih građanskih zakonika	19
2.2.1. Predantičko razdoblje.....	19
2.2.2. Rim - Justinijanov zakonik	21
2.2.3. Od ranog srednjeg vijeka do XIX. stoljeća	22
2.3. XIX. stoljeće - prvi suvremeni propisi o lukama	23
2.4. Propisi u XX. stoljeću - pravna regulacija za postojanja obje Jugoslavije	27
2.4.1. Razdoblje pretežite primjene pravnih pravila Austro-Ugarske (1918.-1961.)....	27
2.4.2. Zakon o iskorištavanju luka i pristaništa iz 1961. godine	29
2.4.3. Zakon o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima iz 1974. godine ..	31
2.5. Razdoblje nakon 1990. godine	33
3. PRAVNI STATUS LUKA UNUTARNJIH VODA U REPUBLICI HRVATSKOJ	35
3.1. Uvodno o pravnom statusu luka unutarnjih voda.....	35
3.2. Ustavne odredbe	35
3.2.1. Suverenitet nad rijekama i podjela rijeka prema Međunarodnom elementu..	36
3.2.2. Dobra od interesa za Republiku Hrvatsku	39
3.2.2.1. Ustavna osnova	39
3.2.2.2. Zakonska regulacija	39
3.2.2.3. Pojam općeg dobra i dobra od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku ..	41
3.2.3. Ustavne odredbe o zaštiti okoliša.....	43
3.3. Zakon o lukama unutarnjih voda	46
3.3.1. Uvodno o analizi ovog Zakona	46
3.3.2. Izmjene i dopune Zakona.....	47
3.3.3. Dio I. Zakona -Temeljne odredbe	47
3.3.4. Dio II. Zakona - Razvrstaj luka	54
3.3.5. Dio III. Zakona - Luke otvorene za javni promet	57
3.3.5.1. Lučko područje	57
3.3.5.2. Lučke građevine	59
3.3.5.2.1. Definicija i podjela na lučku infrastrukturu i lučku suprastrukturu....	59

3.3.5.2.2. Posebno o pravnom statusu lučkih dizalica kao građevina	60
3.3.5.2.3. Interes Republike Hrvatske	61
3.3.5.2.4. Pravo građenja na javnom vodnom dobru	62
3.3.5.2.5. Petogodišnji plan razvoja luka	69
3.3.5.2.6. Godišnji program razvoja luke	72
3.3.5.2.7. Financiranje građenja lučkih građevina	73
3.3.5.3. Lučke djelatnosti	76
3.3.5.3.1. Analiza odredbi Zakona o lukama unutarnjih voda	76
3.3.5.4. Stručno vijeće za luke unutarnjih voda.....	81
3.3.5.5. Lučke pristojbe	83
3.3.5.5.1. Odredbe ZLUV-a o lučkim pristojbama	83
3.3.5.5.2. Pravna priroda lučkih pristojbi	84
3.3.5.6. Lučke naknade.....	87
3.3.5.6.1. Odredbe ZLUV-a od lučkim naknadama.....	87
3.3.5.6.2. Pravna priroda lučkih naknada.....	88
3.3.6. Dio IV. Zakona - Luke posebne namjene	89
3.3.6.1. Osnivanje luka posebne namjene	90
3.3.6.2. Koncesije u lukama posebne namjene	90
3.3.6.3. Luke posebne namjene u praksi	91
3.3.7. Dio V. Zakona - Pristaništa.....	92
3.3.7.1. Uvodno o pristaništima	92
3.3.7.2. Obavljanje lučkih djelatnosti na pristaništu	92
3.3.7.2.1. Odobrenje za obavljanje lučke djelatnosti na pristaništu	93
3.3.7.3. Moguća kolizija između pravne regulacije Pristaništa i Zakona o vodama ..	94
3.3.7.4. Svrha pristaništa	96
3.3.8. Dio VI. Zakona - Red u luci i nadzor.....	97
3.3.8.1. Opremanje luke.....	97
3.3.8.2. Onečišćenje i opasne tvari	98
3.3.8.3. Svjedodžbe koje mora pribaviti lučka uprava	100
3.3.8.4. Odgovarajuća primjena odredbi o redu u luci na pristaništa	102
3.3.8.5. Zabrana obavljanja lučke djelatnosti izvan područja luke ili pristaništa ..	102
3.3.8.6. Upravni i inspekcijski nadzor	103
3.3.9. Dio VII. Zakona - Kaznene odredbe	103
3.3.10. Dio VIII. Zakona - Prijelazne i završne odredbe	103
3.3.10.1. Uvodno o prijelaznim i završnim odredbama	103
3.3.10.2. Proglašavanje luka od značaja za Republiku Hrvatsku i otvorenih za međunarodni promet	104
3.3.10.3. Prijelazne odredbe vezane uz lučke građevine	104
3.3.10.4. Imenovanje privremenih ravnatelja	107
3.3.10.5. Preuzimanje zaštitarskih službi	108
3.3.10.6. Davanje koncesije bez provođenja natječaja.....	109
3.3.10.7. Obveza podnošenja Prijedloga petogodišnjeg plana razvoja lučkog sustava na unutarnjim vodama te građenje i modernizacija lučkih građevina do donošenja Petogodišnjeg plana.....	112
3.3.10.8. Ovlast za donošenje provedbenih propisa	113
3.3.10.9. Završne odredbe - stupanje Zakona na snagu te prestanak važjenja propisa koji su mu prethodili	115
3.4. Posebno o Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o lukama unutarnjih voda	116

3.5. Uredba o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke unutarnjih voda i o mjerilima za njihovo razvrstavanje	117
3.5.1. Uvodno o Uredbi	117
3.5.2. Zajedničke odredbe	118
3.5.3. Luke otvorene za javni promet	118
3.5.3.1. Uvjeti kojima moraju udovoljavati luke otvorene za javni promet	118
3.5.3.2. Mjerila za razvrstavanje luka otvorenih za javni promet	120
3.5.4. Luke posebne namjene	122
3.5.4.1. Vojne luke, luke tijela unutarnjih poslova i luke tijela državne uprave ..	122
3.5.4.2. Industrijske luke	122
3.5.4.3. Luke nautičkog turizma	124
3.5.4.4. Sportske i druge luke posebne namjene	125
3.5.4.5. Kaznene odredbe	126
3.5.4.6. Završne odredbe	126
3.6. Uredba o posebnim uvjetima za obavljanje lučkih djelatnosti u lukama unutarnjih voda	127
3.7. Sidrišta	133
3.7.1. Uvodno o sidrištima	133
3.7.2. Određivanje sidrišta na rijeci koja predstavlja i državnu granicu	133
4. UPRAVNI I INSPEKCIJSKI NADZOR	137
4.1. Upravni nadzor	137
4.1.1. Općenito o upravnom nadzoru	137
4.1.2. Upravni nadzor sukladno odredbama Zakona o lukama unutarnjih voda i Zakona o sustavu državne uprave	138
4.1.3. Prenijeti poslovi državne uprave koje obalja lučka uprava	140
4.2. Inspekcijski nadzor	141
4.2.1. Pravna priroda inspekcijskog nadzora i opća nadležnost za obavljanje inspekcijskog nadzora u Republici Hrvatskoj	141
4.2.2. Objekt inspekcijskog nadzora	142
4.2.3. Provođenje inspekcijskog nadzora	142
4.2.4. Ovlasti inspektora u slučaju nepravilnosti i nedostataka	145
4.2.5. Postupak inspektora u slučaju da utvrdi radnju koja ima obilježja kaznenog djela	147
4.2.6. Donošenje usmenog rješenja	148
4.2.7. Upravna mjera	150
4.2.8. Posebno o Pravilniku o inspekciji sigurnosti unutarnje plovidbe	152
4.2.9. Neke dvojbe u vezi s organizacijom inspekcijskog nadzora sukladno Zakonu o lukama unutarnjih voda	154
4.2.9.1. Nadležnost za obavljanje inspekcijskog nadzora sukladno Zakonu o lukama unutarnjih voda	154
4.2.9.2. Potreba za osnivanjem inspekcije luka i pristaništa	156
4.3. Kaznene odredbe	157
4.3.1.1. O prekršajima općenito	157
4.3.1.2. Podnošenje prijave za pokretanje prekršajnog postupka	157
4.3.1.3. Prekršaji prema odredbama Zakona o lukama unutarnjih voda	159
4.3.1.4. Odnos Zakona o prekršajima i Zakona o lukama unutarnjih voda promatran sa strane visine zapriječene kazne	162

5. PRAVNI STATUS ZEMLJIŠTA NA LUČKOM PODRUČJU	165
5.1. Uvodno o pravnom statusu zemljišta	165
5.2. Vodno dobro i javno vodno dobro	165
5.3. Postojeće vlasničko stanje zemljišta na lučkom području	167
5.4. Čestice u privatnom vlasništvu na lučkom području	168
5.5. Upis u zemljišne knjige lučkog područja	172
5.6. Prijedlozi de lege ferenda	173
6. KONCESIJE.....	177
6.1. Uvodno o koncesijama	177
6.1.1. Termin koncesije	177
6.1.2. Pojam koncesije	178
6.2. Općenito o koncesijama u hrvatskom pravu	179
6.2.1. Povijesni pregled	179
6.2.2. Zakon o koncesijama	180
6.2.3. Pravilnik o ustroju i vođenju registra koncesija	182
6.2.4. Odluka o ugovor o koncesiji	183
6.2.4.1. Pravna priroda odluke o koncesiji	184
6.2.4.2. Pravna priroda ugovora o koncesiji.....	185
6.2.4.3. Nadležnost za rješavanje sporova u vezi s odlukom i ugovorom o koncesiji	186
6.2.4.3.1. Rješavanje sporova u vezi s odlukom o koncesiji	186
6.2.4.3.2. Rješavanje sporova u vezi s ugovorom o koncesiji	186
6.2.4.3.3. Mogućnost ugovaranja postupka mirenja u ugovorima o koncesiji ...	188
6.3. Koncesije prema Zakonu o lukama unutarnjih voda	190
6.3.1. Uvodno	190
6.3.2. Pravo obavljanja lučke djelatnosti	190
6.3.3. Neki osnovni uvjeti za davanje koncesije	190
6.3.3.1. Javni natječaj	191
6.3.3.2. Rok na koji se daje koncesija	191
6.3.3.3. Poštivanje uvjeta prostornog uređenja	192
6.3.4. Sadržaj i donošenje odluke o koncesiji	192
6.3.5. Sadržaj i donošenje ugovora o koncesiji.	193
6.3.6. Određivanje visine naknade za koncesiju	195
6.3.7. Prijenos koncesije na drugu osobu	196
6.3.8. Prestanak koncesije	200
6.3.8.1. Razlozi za prestanak koncesije	200
6.3.8.2. Spor u vezi s prestankom koncesije	202
6.3.8.3. Ostale posljedice prestanka koncesije	202
6.3.9. Oduzimanje koncesije	205
6.3.9.1. Fakultativno oduzimanje koncesije	205
6.3.9.2. Obvezno oduzimanje koncesije	206
6.3.9.3. Ostale odredbe vezane uz oduzimanje koncesije	207
6.3.10. Razlika između prestanka i oduzimanja koncesije	207
6.3.11. Tko raskida koncesiju u ime lučke uprave	208
6.3.12. Ograničenje prava ovlaštenika koncesije u izvanrednim okolnostima	208
6.3.13. Korisnici naknade za koncesije	210
6.3.14. Priprema odluke o koncesiji i stručni nadzor nad ispunjavanjem ugovora o koncesiji.....	211

6.3.15. Koncesije o lukama od značaja za županiju	211
6.4. Uredba o postupku davanja koncesije za obavljanje lučkih djelatnosti u lukama unutarnjih voda	214
6.4.1. Donošenje Uredbe	214
6.4.2. Opće odredbe	214
6.4.3. Postupak davanja koncesije u lukama otvorenim za javni promet	215
6.4.3.1. Odluka o raspisivanju javnog natječaja	215
6.4.3.2. Sadržaj javnog natječaja i natječajne dokumentacije	217
6.4.3.3. Sadržaj ponude	218
6.4.3.4. Sadržaj programa rada	220
6.4.3.5. Provođenje postupka.....	223
6.4.3.6. Ocjenjivanje ponude	229
6.4.3.7. Odluka i ugovor o koncesiji	233
6.4.4. Rok na koji se daje koncesija	236
6.4.5. Kriteriji za određivanje visine naknade za koncesiju.....	237
6.4.6. Postupak praćenja izvršavanja koncesije	239
6.4.7. Postupak davanja koncesije u lukama posebne namjene	241
6.4.8. Manji opseg obavljanja lučke djelatnosti na pristaništu.....	243
6.5. Pravilnik o upisu koncesije u lukama unutarnjih voda	245
6.5.1. Upisivanje koncesija danih za obavljanje lučke djelatnosti u lukama otvorenim za javni promet.....	245
6.5.2. Upisivanje koncesija danih za obavljanje lučke djelatnosti u lukama posebne namjene.....	249
6.6. Fizičke osobe kao ovlaštenici koncesije u lukama unutarnjih voda	250
7. LUČKA UPRAVA	253
7.1. Primjena odredbi Zakona o ustanovama	253
7.2. Lučka uprava prema Zakonu o lukama unutarnjih voda	255
7.2.1. Osnivanje i prostorna nadležnost lučkih uprava	255
7.2.2. Zadaća i djelatnosti lučke uprave.....	256
7.2.3. Osnivanje trgovačkih društava od strane lučke uprave	259
7.2.4. Imovina lučke uprave i financiranje njenih djelatnosti	261
7.2.5. Upravno vijeće	262
7.2.5.1. Imenovanje i razrješenje upravnog vijeća	262
7.2.5.2. Dužnosti i ovlasti upravnog vijeća	265
7.2.6. Ravnatelj lučke uprave	267
7.2.7. Unutarnje ustrojstvo lučke ustanove i osnivanje podružnica	267
7.2.8. Odgovornost lučke uprave u pravnom prometu	269
7.2.9. Početak rada lučke uprave	269
7.3. Statut lučke uprave	270
8. KOMPARATIVNI PRIKAZ	273
8.1. Uvodno o komparativnom prikazu	273
8.2. Belgija: luka Antwerpen.....	275
8.3. Njemačka: luka Duisburg.....	277
8.4. Francuska: osnove pravnog statusa luka	281
8.4.1. Oblici organizacije luka unutarnjih voda	281
8.4.2. Posebno o Autonomnoj luci Pariz	282
8.5. Sjedinjene Američke Države: Lučko povjerenstvo Indiane	283

8.5.1. Općenito o lukama Sjedinjenih Američkih Država	283
8.5.2. Lučko povjerenstvo Indiane	284
8.6. Bosna i Hercegovina: poseban Zakon o Javnom poduzeću "Luka Brčko"	287
9. ZAKLJUČAK	291
10. POPIS CITIRANE I KORIŠTENE LITERATURE I DRUGIH IZVORA	295
10.1. Monografije, zbornici, članci	295
10.2. Propisi i drugi akti	307
10.3. Internetski izvori	315
10.4. Enciklopedije i pomoćna literatura	317
ZAHVALE	319
SUMMARY	321

1. UVOD

1.1. Općenito o lukama unutarnjih voda u Republici Hrvatskoj

Prema *Zakonu o plovidbi unutarnjim vodama*¹ [dalje: ZOPUV] plovidba unutarnjim vodama se može odvijati rijekama, kanalima i jezerima.² Međutim, promatrano u praksi pojam "luke unutarnjih voda" u Republici Hrvatskoj obuhvaća u pravilu riječne luke. Naime, Republika Hrvatska za sada nema izgrađenih plovnih kanala;³ višenamjenski Kanal Dunav-Sava je još uvijek u planovima te nije poznato kada će početi njegova gradnja;⁴ realizacija projekta Kanala se zadnjih godina i usporila.⁵ Glede plovidbe jezerima, ona je u praksi ograničena na turističke brodove koji prometuju na dvije kratke relacije unutar Nacionalnog parka Plitvička jezera, istina s velikim brojem putnika.

"Za Republiku Hrvatsku kao sredozemnu i podunavsku državu luke su značajan segment njenog gospodarstva i sastavni dio njenoga nacionalnog gospodarskog sustava. Luke kao prometna čvorišta ubrzavaju razvoj prometa i trgovine, a time i cjelokupan gospodarski razvoj zemlje."⁶ Iako je pojam luke definiran odredbama Zakona o lukama unutarnjih voda⁷ [dalje: ZLUV], u praksi se pojam luka može pojaviti u nekoliko značenja, o čemu svakako treba voditi računa:

- Luka kao dio kopna i odgovarajući vodni (odn. morski) prostor, koji je na propisan način javno proglašen i stavljen pod poseban pravni režim, a naziva se lučko područje.

---

1 "Narodne novine", br. 19/98 i 151/03.

2 Vidi čl. 4. ZOPUV.

3 Mada to ZOPUV ne navodi, doktrina dijeli kanale od prokopa (prosjeka). Romštajn piše: "Kanal je umjetno iskopan vodeni put u kome voda miruje ili vrlo sporo otiče. Kanali se grade najčešće kao veza između dvaju ili više plovnih putova. Od kanala treba razlikovati prokop (prosjek) koji također je umjetno iskopan vodeni put, ali u njemu voda teče isto kao i na rijeci na kojoj je prokop sagrađen, te ima i druge karakteristike kao rijeka. Prokopi se grade radi izbjegavanja teških sektora za plovidbu ili radi skraćivanja plovnog puta neke rijeke." → Romštajn, Ivan: *Uloga i značenje riječnog prometa kao faktora proizvodnog razvitka regije Slavonije i Baranje i njegovo uključivanje u europski plovni sustav Rajna-Majna-Dunav nakon završetka rata u Hrvatskoj*, Pravni vjesnik, br. 1-4, god. 7, 1991., Osijek, str. 94.

4 O višenamjenskom kanalu Dunav-Sava vidi više u brošuri: Višenamjenski kanal Dunav-Sava, Ministarstvo pomorstva, prometa i veza - Hrvatske vode, Zagreb, prosinac 2002. Vidi također i članke: Romštajn, Ivan: *O nekim problemima projektiranja i izgradnje Višenamjenskog riječnog kanala Dunav-Sava u Slavoniji i Baranji*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 1-2 (41-42), god. 33., 1996., Split, str. 11-15.; Romštajn, Ivan: *Izgradnja Kanala "Dunav-Sava" gospodarski je izazov za XXI. stoljeće i postat će "Hrvatski riječni Suez"*, Pravni vjesnik, 1-4, god. 14., 1998., Osijek, str. 126-131.

5 Vidi opširnije: Marušić, Josip - Kolovrat, Ivan - Brkić, Berislav: *Višenamjenski kanal Dunav-Sava i nova luka Vukovar - osnovni pokazatelji o izvršenim poslovima do kraja 2002. g. i planu u 2003. i 2004.*, Zbornik radova 3. hrvatska konferencija o vodama "Hrvatske vode u 21. stoljeću", Hrvatske vode, Osijek, 2003., str. 843-852.

6 Bolanča, Dragan: *Pravni režim luka unutarnjih voda otvorenih za javni promet u brvatskom zakonodavstvu*, Pravo i porezi, br. 10, god. IX., listopad 2000., Zagreb, str. 16.

7 "Narodne novine", br. 142/98 i 65/02.

- Ukoliko gornjem pojmu dodamo i lučke građevine, dobit ćemo pojam luke kako ga definira hrvatsko zakonodavstvo.
- Luka kao zemljopisni pojam. Ovo značenje se često pojavljuje u govornom jeziku i tisku. Pojam luke ovdje obuhvaća ne samo lučko područje i građevine, već i pripadne objekte koji često jesu u službi luke, ali se nalaze van njenog područja: parkirališta, željezničke postaje, zimovnici⁸, pa čak i dijelove industrijske zone smještene u blizini luke.
- Luka kao pojam za označavanje lučkog trgovačkog društva (poglavito onog koji je nositelj najvažnijih koncesija). Ovaj pojam je ostao iz razdoblja kada je svim funkcijama luke upravljalo lučko trgovačko društvo (odn. društveno poduzeće, a još prije i organizacija udruženog rada), no još se može naći u govornom jeziku.

Svakako, u stručnoj praksi je pojam luke potrebno koristiti sukladno pozitivnoj definiciji.

Republika Hrvatska danas ima četiri luke unutarnjih voda, a koje se nalaze u: Osijeku, Sisku, Slavonskom Brodu i Vukovaru. Promet tim lukama je iznosio (Tablica 1.):⁹

Promet u lukama unutarnje plovidbe 2000-2005. (u tonama)

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Osijek	264.000	184.000	197.000	256.414	355.856	478.000
Sisak	169.000	210.000	205.000	201.000	198.000	174.000
Slavonski Brod	169.000	210.000	205.000	201.000	198.000	174.000
Vukovar	44.000	75.000	110.000	153.245	301.304	803.250
Ukupno	646.000	679.000	717.000	811.659	1.053.160	1.628.250

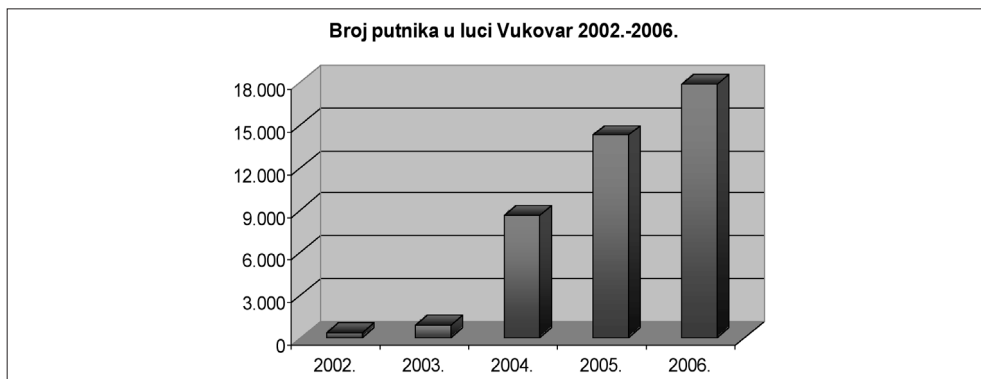
Tablica 1.

Ukupno gledano, količina prometa se iz godine u godinu povećava. Sve to sasvim jasno govori kako korištenje vodnih putova u Hrvatskoj ima sasvim izvjesnu i optimističnu budućnost.

⁸ "Zimovnik je prirodni ili izgrađeni vodni prostor na plovnome putu ureden i osposobljen za sklanjanje i boravak plovila za vrijeme nailaska leda i drugih vremenskih nepogoda." → Dadić, Ivan - Smoljić, Ljiljana - Đaković, Nikola: *Organizacija i eksploatacija riječnog prometa*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, 1996., str. 2.

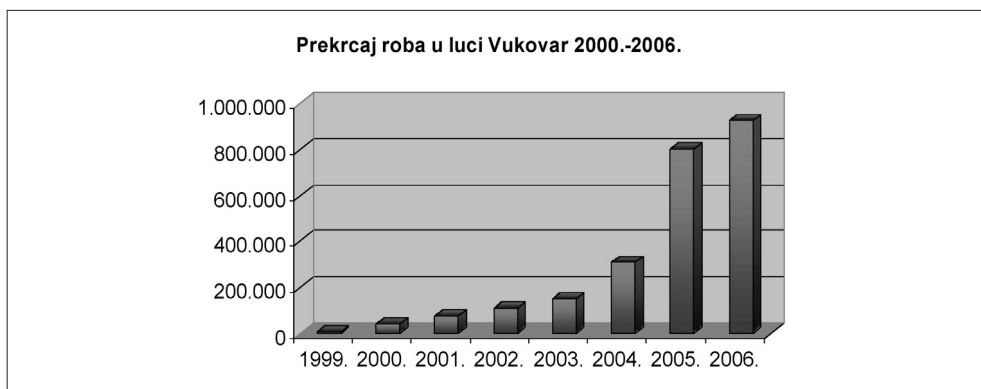
⁹ Izvor: *Petogodišnji plan razvitka luka unutarnjih voda (radni materijal)*, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, kolovoz 2005. Potpuni podaci za 2005. godinu dobiveni od istog ministarstva. Napomena: podaci koje iznosimo razlikuju se od onih koji su objavljeni u *Statističkom ljetopisu Republike Hrvatske* kojeg izdaje Državni zavod za statistiku. Razlog tome je što podaci iz *Statističkog ljetopisa* uključuju i pretovar za vlastite potrebe te iskrcaj pijeska i šljunka izvađenog iz korita rijeka, što sve ne predstavlja pretovar u funkciji obavljanja poslova javne luke.

Ilustracije radi, ovdje još iznosimo i grafički prikaz prometa u luci Vukovar (Slika 1.).¹⁰

Slika 1.

Zanimljivo je napomenuti kako je luka Vukovar u posljednjih nekoliko godina snažno razvila i putnički promet (kao luka za brodove koji krstare Dunavom). Tako je u 2006. godini na putničkom terminalu u Vukovaru pristalo ukupno 158 putničkih brodova sa 17.877 putnika što je povećanje broja putnika u odnosu na isto razdoblje prošle godine od 25,18% (Slika 2.).¹¹ Ne treba posebno obrazlagati koliko takav broj turista pomaže razvijati turizma istočne Slavonije.

Slika 2.

¹⁰ Planirana izgradnja nove vukovarske luke u sklopu izgradnje kanala Dunav-Sava, dovela bi do još snažnijeg rasta prometa. Vidi: Luketa, Vidomir - Šarić, Goran: *Prikaz studije izvedljivosti luke Vukovar*, Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, svezak 15, 1999., Zagreb-Osijek, str. 109-121.; Pršić, Marko - Marušić, Josip - Kolovrat, Ivan: *Ideje o budućoj vukovarskoj luci na višenamjenskom kanalu Dunav-Sava*, Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, svezak 15, 1999., Zagreb-Osijek, str. 129-133.

¹¹ Podaci o broju pristajanja i putnika dostupni na: "Lučka uprava Vukovar": <http://www.port-authority-vukovar.hr/default.asp?id=48> (21.12.2006.). Zanimljivo je spomenuti kako je ovoliki broj pristajanja već blizu maksimuma postojećeg putničkog pontona, tako da se planira nabava dodatnog.

Priloženi grafički prikazi pokazuju još jednu činjenicu koju treba svakako percipirati prilikom proučavanja luka unutarnjih voda u Republici Hrvatskoj. Nametnuti rat 1991.-1995. praktično je uništio hrvatsku unutarnju plovidbu.¹² Tek se nakon prestanka ratnih operacija, a posebno nakon mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja, moglo krenuti s obnovom ove prometne grane.

Danas se gotovo sa sjetom mogu čitati podaci o nekadašnjim pristaništima¹³ u Slavoniji i Baranji koje je iznio Ivan Romštajn: uz sadašnje tri luke koje su smještene u ovoj regiji (a čiji promet je prije 1990. bio bitno veći), djelovala su i pristaništa u Belišću, Donjem Miholjcu, Jasenovcu, Slavonskom Šamcu, Županji i Opatovcu.¹⁴

Zanimljivo je da izvori bilježe kako je na Savi uz luku u Sisku djelovalo i nekoliko takozvanih "tovarišta" (koja su se osnivala i gasila ovisno o potrebama prekrcaja određenog tereta).¹⁵

Stoga se je lako zaključiti kako je promet na našim unutarnjim vodama do 1991. bio bitno dinamičniji nego li je danas. Romštajn navodi i kako je do velikosrpske agresije u Hrvatskoj živjelo oko 10.000 ljudi od prometa rijekama i rada u tadašnjim pristaništima.¹⁶

Ukupna duljina plovnih putova na hrvatskim rijekama je oko 936 km.¹⁷ U pitanju je stoga potencijalno iznimno zanimljiv prometni sustav.¹⁸ Daljnji razvoj unutarnje potrebe, a time i luka na našim rijekama ovisi o nekoliko čimbenika:

---

12 Tako godine 1999. Ivan Kolund i Zorislav Despot pišu o vukovarskoj luci: "Luka je teško stradala u Domovinskom ratu. Manipulativni platoi na postojećoj operativnoj obali su u vrlo trošnom stanju. Nosiva konstrukcija je propala zbog neodržavanja i uništena ratnim razaranjima te je praktički neupotrebljiva za prijam i manipulaciju teretom." → Kolund, Ivan - Despot, Zorislav, *Obnova i dogradnja Vukovarske luke*, Građevinar, br. 9, god. 51, 1999., Zagreb, str. 598.

13 Termin pristaništa se do 1998. na unutarnjim vodama koristio i za luke i za pristaništa, tako da ga ne treba brkati sa sadašnjim terminom pristaništa kao mjesta na kojem se obavlja lučka djelatnost u manjem opsegu.

14 Romštajn, Ivan: *O nekim problemima izgradnje i obnove riječnih pristaništa u regiji Slavonije i Baranje nakon završetka rata*, *Suvremeni promet*, br. 1-2, god. 16, 1996., Zagreb, str. 104-107.

15 Sokolić, Davorin: *Riječne luke i pristaništa na unutrašnjim plovnim putevima Jugoslavije*, Pomorski zbornik, knj. 26, 1988., Rijeka, str. 443-463.

16 Romštajn, op. cit. (bilj. 14), str. 107.

17 Romštajn, Ivan: *Osnove hrvatskog prometnog prava i osiguranja*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek - Požega, 2004., str. 150.

18 O potencijalima razvoja riječne plovidbe u Hrvatskoj vidi: Aržek, Zvonimir: *Perspektive riječnog transporta Hrvatske i njegovo uključivanje u europske prometne tokove*, *Promet*, supplement br. 5, god. 5, studeni 1993., Zagreb, str. 111-114.; Stakor, Stjepan: *Položaj Slavonije i Baranje u riječnom prometnom okružju Hrvatske i Europe s osvrtnom na višenamjenski kanal "Dunav-Sava"*, *Promet*, supplement br. 5, god. 5, studeni 1993., Zagreb, str. 115-119.; Pršić, Marko: *Luke i pristaništa na riječnim plovnim putovima u Hrvatskoj*, *Promet*, supplement br. 5, god. 5, studeni 1993., Zagreb, str. 125-129.; Ivanković, Čedomir: *Prometno i strategijsko značenje kontejnerskog terminala i riječnog pristaništa u Zagrebu za povezivanje Podunavlja i Jadrana*, *Promet*, supplement br. 5, god. 5, studeni 1993., Zagreb, str. 135-141.

- *Raspoloživih sredstava za izgradnju infrastrukture.* Gradnja luka iznimno je složen i financijski zahtjevan posao. Današnje luke unutarnjih voda još uvijek nemaju odgovarajuću duljinu i oblik operativnih obala, kvalitetne prekrcajne uređaje i odgovarajuća skladišta.¹⁹ Potrebna su iznimno velika ulaganja kako bi se izgradile kvalitetne i suvremene luke, a ta ulaganja nisu moguća u kratkom vremenu.
- *Kvalitete i mogućnosti plovnog puta.*²⁰ Osim Dunava (kod kojeg se problem plovnosti pojavljuje relativno rijetko, jedino u slučaju jako visokog vodostaja),²¹ svi plovni putovi u nas imaju problema s plovnošću uzrokovanih niskom vodostajem, posebno u ljetnim mjesecima.²² Plovnost rijeke je *condicio sine qua non* da bi se luka na nekoj rijeci uopće mogla koristiti. Povremeni nedostatak plovnosti ili smanjena plovnost²³ iznimno negativno djeluju kako na rad luke, tako i na percepciju pouzdanosti unutarnje plovidbe.²⁴ Naravno, slično kao i gradnja luka, i osiguranje plovnosti traži iznimna financijska ulaganja.²⁵
- *Postojanja odgovarajućih tereta.* Riječni promet je značajan po tome što preuzima na prijevoz masovnu robu niske vrijednosti, koja ne podnosi visoke troškove i ne traži "veću brzinu" prijevoza.²⁶ Gašenjem velikog dijela teške industrije u nas i u susjednim državama²⁷ takvi klasični tereti su se smanjili.

19 Tako je upravo nedostatak skladišnog prostora bitan ograničavajući faktor za razvoj luke u Vukovaru.

20 "Plovni put unutarnje plovidbe je pojas na rijekama, jezerima i kanalima koji se nalaze na kopnenom državnom teritoriju. Plovni put mora imati određenu dubinu, širinu i propisane gabarite, koji je uređen, obilježen i otvoren za sigurnu plovidbu. Plovni se putovi u Republici Hrvatskoj za sada nalaze samo na rijekama. To su rijeka Dunav, Sava, Drava i Kupa. Iz toga su isključeni oni plovni putovi koji po zakonu ulaze u okvir pomorske plovidbe. To su ušća rijeka do granice do koje redovito plove pomorski brodovi." → Horvat, Ladislav: *Pravo unutarnje plovidbe*, Sveučilište u Zagrebu - Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, 2003., str. 132.

21 Visok vodostaj može u potpunosti zaustaviti plovidbu na rijeci: velike količine vode dovode do toga da se plovni put ne može jasno odrediti, mostovi postaju preniški, stvaraju se virovi, a i otkinuti komadi drveća i raznog materijala predstavljaju opasnost za plovidbu. Stoga se u takvim slučajevima plovidba privremeno obustavlja.

22 O stanju hrvatskih plovnih putova te planovima za poboljšanje plovnosti vidi: Pršić, Marko - Kadić, Vlatko - Filak Zorana: *Unutarnji plovni putovi u Hrvatskoj - potencijali i realizacija*, Zbornik radova 3. hrvatska konferencija o vodama "Hrvatske vode u 21. stoljeću", Hrvatske vode, Osijek, 2003., str. 645-656.

23 U slučaju smanjene plovnosti brodovi često mogu ploviti, ali s manjom količinom tereta, kako bi imali niži gaz. Time se naravno smanjuje ekonomičnost plovidbe.

24 U suvremenom poslovanju sirovine i roba koja se nalazi na skladištu smatra se imovinom koja ne donosi dobit, štoviše stvara dodatne troškove (čuvanje, manipulacija, blokiranje sredstava koja su se mogla kratkoročno uložiti i sl.). Cilj kvalitetnog poslovanja je stoga što je moguće više smanjiti količinu robe na skladištu. Što znači da povećanje zaliha, primjerice prije sezone niskog vodostaja, odvraća korisnike od korištenja unutarnje plovidbe za prijevoz tereta.

25 "Riječni promet zahtijeva da se relativno uvelike ulaže u razvoj njegove infrastrukture, a o njezinoj kvaliteti uvelike ovisi. Iz stanja infrastrukture može se sagledati i položaj te vrste prometa u nas. Gotovo svi unutarnji plovni putevi, umjetni i prirodni, nisu regulirani i osposobljeni za normalnu plovidbu i uporabu postojećih plovnih kapaciteta..." → Dadić, op. cit. (bilj. 8), str. 2.

26 Romštajn, op. cit. (bilj. 14), str. 104.

27 Poslovno gledano, hrvatske luke unutarnjih voda ne treba gledati usko, samo kao servis za terete koji putuju u i iz Republike Hrvatske. Luka koja je kvalitetno povezana željeznicom i cestom, i koja obavlja svoje djelatnosti brzo i učinkovito, može svoje usluge uspješno nuditi i susjednim zemljama.

Stoga će za daljnji razvoj biti neophodno uzeti u obzir i neke nove vrste tereta te se više usredotočiti na pojam luke ne samo kao pretovarnog mjesta, već i kao mjesta gdje se vrše razna oplemenjivanja i druge operacije s robom: od uvrećavanja umjetnog gnojiva do sastavljanja automobila.

- *Međunarodnih okolnosti.* Hrvatski plovni putovi dio su plovnih putova Europe. Posebno tu treba istaknuti mogućnosti koje nudi kanal Rajna-Majna-Dunav kojim su naše luke povezane s rajnskim bazenom te velikim lukama u Amsterdamu i Rotterdamu.²⁸ Pitanje neometane i slobodne plovidbe je esencijalno za kvalitetan razvoj ove grane prometa. To se vidi i po činjenici da se plovidba donjim Dunavom još nije oporavila od ograničenja slobode plovidbe koja su uvedena 1999. u tadašnjoj SRJ.²⁹
- *Razvijenosti brođara.* Ratne okolnosti nisu naštetile samo lukama - već i brođarima. Stoga je potrebno stvoriti preduvjete za razvoj hrvatske riječne trgovačke flote i nabavu novih suvremenih brođova jer sada imamo jako izraženu nerazvijenost brođara i zastarjelost flote. Posebno se nameće zadatak uvođenja kontejnerskog prijevoza na donjem Dunavu.
- *Kvalitetne promocije unutarnje plovidbe.* Prednosti i mogućnosti unutarnje plovidbe u Hrvatskoj nisu u dovoljnoj mjeri popularizirane te se gospodarski subjekti još uvijek premalo odlučuju za korištenje ovog oblika prijevoza. Smatramo kako bi nadležno ministarstvo u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom trebalo poduzeti akcije za popularizaciju korištenja unutarnje plovidbe.
- *Razvoja gospodarstva.* Nerazvijenom gospodarstvu jednostavno nisu potrebne razvijene mogućnosti prijevoza. Da bi se teret prevezio - potrebno je uopće imati teret. Stoga je razvoj luka unutarnje plovidbe prvenstveno vezan uz obnovu i razvoj hrvatskog gospodarstva (pa i gospodarstva susjednih država, napose Bosne i Hercegovine) i to djelatnosti koje najviše takav prijevoz trebaju: proizvodnih i energetskih.

U današnje vrijeme luku ne treba gledati samo kao mjesto za pretovar tereta s brođa na vlak ili kamion. Suvremena luka (a u tom smjeru treba razvijati i naše luke unutarnjih voda) postaje poduzetnička zona sui generis, mjesto na kojem se razvijaju mnogobrojne gospodarske aktivnosti vezane uz teret koji se prevozi vodom.

---

28 Navedene dvije nizozemske luke iznimno su zanimljive jer u njih pristaju takozvani "brođovi matice" koji nose i po nekoliko tisuća kontejnera, a pristaju na samo nekoliko mjesta na svom putu od Sjeverne Amerike do Dalekog Istoka. To otvara velike mogućnosti za razvoj suvremenog kontejnerskog prijevoza.

29 Kada su 1999. godine, za vrijeme vojne intervencije NATO-a, u tadašnjoj SRJ srušeni mostovi preko Dunava, lokalne vlasti su izgradile pontonske mostove koji su se povremeno otvarali te bi se plovidba naplaćivala, s obrazloženjem kako je u pitanju taksa za troškove otvaranja pontonskih mostova. Takva praksa se nastavila bitno duže nego što je tehnološki bilo potrebno; u pitanju je bio svojevrsni pritisak na međunarodnu zajednicu kako bi se dobila sredstva za izgradnju novih mostova.